

De supinis Latinae linguae.

P. III. *)

Particula altera.

De supinis in tu finitis.

Caput IX.

Quem locum supina altera in substantivorum in $\bar{t}us$ exeuntium numero teneant.

§. 60. **Supinum** prius, quod solis motum significantibus verbis adjungitur, quovis loco facile cognoscimus, alterum non item. Tam diversa est enim adjectivorum, quibuscum connectitur, significatio, tanta substantivorum in sexto casu hoc modo usurpatorum cum ejusdem declinationis substantivis, quae aliter ponuntur, similitudo, ut quae voculae in $\bar{t}u$ terminatae supina sint, quae non sint, interdum haud facile decidas. Ita factum est, ut Sanctius in Minerva III. 8. p. 466, G. Vossius de Anal. III. 11, alii: *lectu* comperisti, in *promptu* esse aliaque ejusmodi in hoc numero haberent idque non omnino improbare Ruddimannus II, p. 260. 83. Loquor de vetustioribus grammaticis: nonne nostro tempore Rothius, vir doctissimus, in Exc. XIX. ad Taciti Agric. ablativos *jussu*, *concessu* (alicujus), al., vel *dispositu provisique* (civilium rerum peritus) supina esse voluit? ¹⁵⁸⁾ Quae concta ut confunderent unoque nomine comprehenderent, hac re moti videntur, quod ea et in sexto potissimum casu et peculiari quodam modo usurpata esse intellexerant. At

*) Pars II. proximo, pars I. superiore anno prodit.

158) Cautius Haasius ad Reisig. p. 598. haec: *adventu*, *discessu* etc. cum ad solum tempus denotandum adhibentur, *supina* — *substantiva* nominat.

si supinorum nomen, quod quamquam haud magni momenti esse intelligo, in artibus grammaticis quodammodo inveteravit, retinendum videtur, solis iis dandum puto, quibus dedisse probabile est veteres grammaticos. Horum igitur vestigia ingressus — cf. Priscian. VIII. 9. 48 Kr. v. supra §. 5 — illa tantum substantiva hujus terminationis in sexto casu posita, quae sint juneta cum adjectivis et paucis substantivis, ad eorum similitudinem accedentibus, supina appellanda esse censeo. Sed ex his quoque sunt quae incidant in ambiguitatem. Nam quamquam nemo dubitat, quin, ut ex magna copia perpauca eligam, in his: *a) difficile est dictu, pulchrum est auditu*, al. supina contineantur, non nemo dubitet, cum dicitur: *β) triste eventu, foedum exitu, grandis natu* etc., plurimi in hisce: *γ)* — vitium avaritiae — *quum sit triste habitu*: Juven. XIV. 110. — *servus is haud probus est habitu*: Plauti Stich. I. 2. 2; *incessu tardum, sensu hebetem*: Plin. H. N. IV. 7. 16. 17. (edit. Sillig.); *strepitu visuque jucundum*: Plin. Ep. V. 6. 23. — Nimirum in his (*γ*) substantivorum vulgari usu tritorum natura, non illa vis, quae ad infinitivorum rationem potest accomodari, manifesta est, quod quale sit, intelligemus, si illa substantiva vulgaria, eorum, quae omnium consensu supina sunt, modo posuerimus, ut *hoc malum est habitu* i. e. cum habetur, vel *tactu mala vipera*, vel, si hoc poni licet, quod dictum esse non videtur: *illud facile est sensu* h. e. ad sentiendum. Adde ea, quae aequo vel majore jure iis ablativis adnumerantur, quae ea, per quae res efficiuntur, significant. Jam quae proxima (*β*) posui, ea re ut dubitent, sintne in supinis numeranda, moveri videntur, quod verborum intransitivorum rarius est id genus. At alia eorum, quae transitivorum naturam induerunt, usurpantur, velut *pessimum aggressu; aditu, transitu, accessu facile vel difficile*, ad quorum analogiam referri licet Sallustianum *dubia nisu*, alia. — *Triste eventu* autem, *foedum exitu*, quis non videt, eodem modo dicta esse, quo *foedum factu* al. *Rarus egressu* quidem Tac. Ann. XV. 53. esset insolitum, si quod nonnullis placuit, passivam tantum vim alteri supino esse attribuendam probaretur¹⁵⁹). Sed non probatur, nec Verg. Aen. I. 445: sic nam fore bello egregiam et *facilem victu* per saecula gentem v. §. 67. l. fin., — vel Statii Theb. XI. 103: *blandamque precatu* Antigenon timeo — vel Sall. fragm. inc. 70. Donat. ad Eunuch. IV. 17. 14: in proeliis *actu promptus* (Corrio astu) ab hoc genere sunt separanda. — Ut enim dicam, quod sentio, apertiusque, quod supra significavi, exponam, non modo illa: *exitu, eventu, alia* sed ne haec quidem: *aspectu jucunda, memoratu digna* etc. ratione quidquam habere videntur, quo a ceteris substantivis verbalibus aut pariter aut alio modo (in *io, ura*) cadentibus discernantur, ut eam solam proprii nominis causam fuisse arbitrer, quod quaedam hujus generis voculae admodum usitatae et hoc potissimum modo positae, veluti *dictu* (facile), *factu* (honestum) etc. a ceteris substantivis pariter terminatis sejungi placeret. Illud autem nomen esse videntur nacta propter eandem et etymologiam et declinationem supinorum, quae in tum cadunt, singulari appellatione multo digniorum; nisi forte, quae his etiam signi-

¹⁵⁹) Aug. Lentzio assentior, in censura I. part. hujus commentationis, *Zeitschrift für Alterthumswissenschaft*, XIV. (a. 1856) p. 182, quod de gerundiis statuerit Madvigius, idem ad supina pertinere existimanti.

ficatione similia sunt, ut *cubito surgo*, jam antea id nomen occupatum cum illis dictu facile etc. communicaverunt, cf. §. 3.

§. 61. Complures enim causae sunt, cur supina altera multo minus propriam videantur habere indolem quam priora. Primum enim quum substantivorum illorum verbalium, quorum casus sunt supina in $\bar{u}$ terminata, plurima etiam alio modo ponantur, ut ei ipsi dicendi generi vix tertia pars relinquatur soli: contra eorum substantivorum, quorum accusativi sunt supina in $\bar{t}$ exeuntia, duplex fere numerus eo solo usu contineatur, ut nec quartus alio modo nec omnino alius casus sit usurpatus: haud scio an quodammodo efficiatur, illa a ceteris ejusdem terminationis substantivis vel nihil vel non multum differre, his inesse quiddam praecipuum, quod a reliquorum vocabulorum pariter exeuntiam multitudine secernat.

A. α . Substantiva verbalia non usurpata nisi supinorum, quae vocantur posteriora, habitu sunt fere XXV.: *concoctu*, *decussu*, *defensu*, *depromtu*, *enarratu*, *existimatu*, *expurgatu*, *imitatu*, *impetratu*, *inquisitu*, *iteratu*, *migratu*, *moderatu*, *notatu*, *perpessu*, (*perspectu*), *portatu*, *probatu*, *rescriptu*, *scitu*, *vitalu*. Primum solusque Appulejus posuit: *compertu*, *dedicatu*, *compositu*. Suus his omnibus locus in lexicis, quae vocantur, vel maxime debetur.

β . Proxima sunt ab extremae demum aetatis scriptoribus ad alium usum depromta: *aggressu* perierit Ulpian. Dig. (rerum *a—um* Firm.), populorum *cognitu* Appul. — referre *dictum dictui* S. Aurel. Epit. 14. med; *dictu* et *factu* Isochrysus in Orelli Inscr. 1573. — pietatis *intuitu* in Digest. — *incredibili mutatu* Tertall., facillimo *prolatu* id., ex *pronunciatu* Gell.; *toleratu* humano Salvian.

γ . Sequuntur ea, quorum a supinorum ratione discedit significatio: *actus* Ennius¹⁶⁰), *captus* Terent., *cultus* Plaut., *habitus* id. *translatus* = pompa ap. Val. Max. et Senecam.

δ . In ablativo modo sed non eo solo posita, qui supinorum est proprius, haec sunt: *attactu* nullo Verg., *cognitu*, cf. supra β ., *concessu* alicujus Cic. Caes.¹⁶¹) meo *datu* $\alpha\pi$. *leg.* Plaut., *intuitu* cf. supra β ., earum *inventu* Plauti Merc. V. 2. 6. (adde lex.), *mutatu* cf. supra β ., hujus *persuasu* Cic.¹⁶²), *prolatu* cf. supra β ., in *promtu* esse Ennius, Plaut. *pronunciatu* cf. supra β ., *purgatu* nunc scribitur Cic. N. D. II. 50. §. 126; *quaesitu* cognitus Plin. H. N., *toleratu* cf. supra β ., *tritu* Cic.

ϵ . Haec denique apud scriptores, qui dicuntur classici, non in ablativo solo collocata sunt: *accessus* Varro, Cic. *adactus* acc. Lucr. — *aditus* (aditio jam Plaut.) Cato ap. Prise. III. 1. §. 5. Kr., *adscensus* Cic., Caes., *adspectus* Plaut., *affatus* (nom. pl.) Varro L. L. V. 65, *auditus* Varro, Cic. — *collectus* Lucr. IV. 414. Laehm. *conatus* Ter. — *conspetus* Ennius, Plaut. — *contactus* Sall. hist. I. 19, *cubitus* Plauti Amph. V. I. 70. Scal. — *digestus* Statii Silv. III. 3. 87. — *effectus* Varro, Cic. — *egressus* Cic. Sall. Caes., *esui* in hoc tantum casu Novius Com. 13. Ribb.

160) Scriptores, quos indico, primi ea, de quibus dicitur, vocabula posuerunt.

161) Perperam scribitur bell. Hisp. 25: propter equitum *concessum*.

162) Praeterea non invenitur nisi in argum. I. Plauti Epidici.

IV. 170. 9, Varro. R. I. 60. — *eventus* Plaut. — *Factus*. Praeter Caton. R. 67, qui accus. plur. vi translata usus est (Oelpresse) in lex. affertur dubius loc. Varron. Addo inser. Orell. 1573 (factu). — *Fatus* Petron. *flatus* Varro, Cic., *fletus* Enn. — *fotus* abl. sing. Plin. H. N., plur. posterior. scr. — *fructus* Plaut. *gestatus* Acc. Plin. H. N., *gustatus* Cic., *haustus* Cic. Lucr. — *ictus* Plaut. — *inceptus* Acc. Val. Flacc. (apud Livium script. est incerta v. Fabri ad 24. 19, 6, item apud Nepotem). — *intellectus* Vell., *jactus* Plaut., *memoratus* sunt Plauti Bacch. I. 1. 28, (missus Enn.), *monitus* Cic. (abl. sing.), *nisus* Pacuv. *obsonatus* (acc. sing.), Plauti Truc. IV. 2. 27; *occursus* Liv. *opinatus* acc. Lucr. — *perflatus* Cels. Colum. — *perspectus* Lucan. v. Hudem. in lex. Klotz. — *petitus* Lucr. III. 173. — *precatus* Stat. — *relatus* (Acc. et Abl. sing.) Tac. — *responsus* Vitruv. — *strepitus* Enn. *suasus* Plaut. Pers. IV. 4. 58. (abl. sing.), Ter. *suasum*. — *tactus* Cic. Lucr., *textus* Lucr., *tractatus* Cic., *transitus* Cic. Varro Caes., *usus* Plaut., *venatus* Plaut. — *victus* id., *visus* Varro, Cic.

B. Supinorum in tum exeuntium in hac quoque re alia est ratio. Nam plura quam quinquaginta in quarto tantum casu idque post verba movendi collocata sunt, ut *accusatum*, *aestivatum* ceteraque §. 15. allata his exceptis: *accitu* Cic., *accubitus* Varro (sic), Stat. in abl., *actus* Enn., *adhortatu* Appul., *adjutu* Macr., *admissum*, u, Veget. Pallad., *admonitu* Cic., *arcessitu* Plaut., *ambulatam* Arnob., *attractu* Dictys., *attractu* Pacuv., *auctu* Varro, Lucr., *aucupatus* Accus. Capit., *auditus* cf. A. ε., *auxiliatum* Lucr., *cantus* Liv. Andr. — *captu* Ter. *cibatus* Plaut. *cognitu* Appul. — *concessus* Cic. *conductu* Cael. Aurel. — *confabulatu* Sidon. *consultus* Isidor. — *conventus* Liv. Andr. — *datu* Plaut. — *dejectu* Liv. — *derisus* Phaedr. Quintil. — *direptu* fuit Spartian; *discubitu* Val. Max: *ductu* Plaut.; *efflagitatu* Cic., *esui* cf. A. ε., — *excubitu* Auct. belli Hisp. — *exemptus* accus. Vitruv; *expiatum* Tertull., in *exsulatum* Messal. Corv., *factus* cf. A. ε. — *habitus* Plaut. *haustus* v. A. ε., *ictus* Plaut., *inventu* Plin. Maj. *irrisui*, — u Caes. Tac., *locutu* Appul., *lusus* Horat. Ovid. Colum. — *mercatus* Plaut. — *mictus* (etiam genet.) Cael. Aurel. — *motus* Attius; *natatus* Accus. Stat., *nominatus* Varro, *nuptui*, *nuptum* Stat., in *obsonatum* Plaut.; *occupatu* Claud. Mam. *opitulatu* Fulgent., *oratu* Cic., *ornatu* Plaut. Cato; *pastus* Varro, Cic. *petitus* Lucr., *piscatus* Plaut., *ploratus* Cic., *possessu* Appul., *postulatu* Liv., *potatui* Appul., *potus* Cic., *precatus* Stat., *projectu* Lucr., *prolatu* Tertull., *purgatu* Cic.; *quaesitu* Plin. H. N., *questus* Attius ap. Cic. Tusc. II. 7. *raptus* Cic., Catull. 68, 87, *receptus* Cic. Sall. Caes., *rejectu* Hygin., *relictui* Gell., *repulsus* Cic. Lucr. — *risus* Ennius, Plaut. *rogatu* Cic., *sacrificatui* Appul., *saltatu* Liv., *sedatu* Verg. gramm., *sessui* Appul., *suggestus* Cato, *traditu* Jul. Valer., *trajectus* Caes., *venatus* Plaut. (vulgatu Sidon). Multa ex his apud infimae demum aetatis scriptores inventa minoris sunt momenti.

§. 62. Sed haec hactenus. Multo gravior altera causa est in re ipsa sita. Etenim id discrimen inter utraque supina intercedit, quod accusativus, in quo alterum est positum, habet ille quidem analogiam, usu tamen simili parum firmatur: alterum autem non modo casus sexti natura sed etiam scriptorum usu et consuetudine solito dicendi generi convenit. Hoc duabus rebus intelligitur, ac primum quidem, quod alia substantiva, quae non sunt supina in eodem casu

posita eodem modo ex adjectivis pendent et nonnunquam cum ipsis supinis reperiuntur copulata.

A. Principio commemorandi sunt ii loci, in quibus

α. substantiva in *tus* exeuntia, quae vulgo in supinorum numero non habentur, vel de quibus dubitatur, cum iis, quae omnium consensu in hoc genere ponuntur, arte conjuncta sunt: Plin. Paneg. 48. 4: ipse occurso quoque visuque terribilis, superbia in fronte; Tac. Germ. 2: Germaniam — informem terris, asperam coelo, tristem cultu adspectuque. — Plin. H. N. II. 41. 110: stellae insignis — effectu visuque. Plin. Ep. V. 6. 23: piscina — strepitu visuque jucunda (cf. sonitu insuave Gell. XIII. 21. 25). — Liv. I. 39. 1: prodigium visu eventuque mirabile. —

β. eodem modo alia substantiva adduntur: Lucil. fr. 28. 39. N. spurcus: quaeque adspectu sunt spurca et odore; Liv. 31, 38, 4: id dictu quam re ut plerumque est facilius cf. 40, 35, 13. — Curt. IX. 2: auditu majora quam vero; Tac. Ann. I. 61: visuque et memoria deformes.

Omnia illa *occurso*, *strepitu*, *cultu*, *eventu*, quae ideo in supinorum numerum referri non solent, quod sunt substantiva pervulgata aliique usui perspicue patent, num ab his *visu*, *adspectu*, natura sua discrepare existimas? Num illa *odore*, *vero*, *re*, *memoria* ab *adspectu*, *auditu*, *dictu*, *visu* alia re differunt, quam originatione et declinatione?

B. Aliis locis altera alteris adjectivis subjecta sunt et una quidem continuatione. Cic. N. D. II. 9. 23: nihil ornatus adspectu motuque constantius, quocum confero: Lucret. VII. 1150: debilitate gravis, motu gravis. aspera tactu. — Liv. 35, 32, 13: consilia — tractatu dura, eventu tristia esse. Curt. V. 1. in.; speciosa dictu sed usu necessaria cf. Gell. XVI. 13, Appul. Apol. 410. — Luculentus est locus Cic. pro Cluent. 59. 164: quam levia genere ipso, quam falsa re, quam brevia responsu; Vell. 114. in.: o rem dictu non eminentem sed — utilitate maximam, experientia suavissimam; Plin. H. N. VII. §. 7. Sillig: parvum dictu sed immensum aestimatione. Ib. XIII. §. 57: odore jucundior, tactu resinosus. Ib. XIV. §. 28: indecora visu, sapore jucunda cf. XXVI. §. 48; XXXVI. §. 190.

C. Accedit, ut sit adjectivum cum una et altera harum vocularum in simili verborum continuatione eodem casu copulatum: Quintil. VIII. 3. 17: ipso auditu (Camp. pro *auditu* vultu) aspera — (anteced.: auditu pulchrius). — Gell. XVIII. 11. 2: dictu profatuque ipso tetrae atque insuaves. — Plin. H. N. 34. §. 11: et alio foedus adspectu; Gell. XI. 4. 2: frequenti assiduoque memoratu dignos puto. Cum his compono Pacuvii fr. 147. Ribb. Fest. p. 330. VII.: „spectu sine praepositione usus est“: *amplus*, *rubicundo colore* et *spectu protervo ferox*, quamquam is ablativus etiam alio modo potest intelligi.

§. 63. Jam commemoro ablativos substantivorum verbalium in *tus* cadentium non in supinorum, quae dicuntur, continuatione, sed simili modo sine praepositione orationis partibus esse adjuncios.

α. Comparari possunt Plin. H. N. 29. §. 90: *ut visu quoque pavorem iis afferat cum visu terribile*; Ib. 31. §. 42: *Virgo (aqua) tactu praestat — Marcia haustu cum tactu innoxium, gelidum vel frigidum haustu*; ib. 31. §. 97. (cf. §. 112; 35. §. 37.):

potu quoque — aquae marinae vicem pensat cum potu salubre, utile. Idem si dixit XII. §. 76: *ipsum visu aridum tactu statim mollescere, visu a tactu ratione non differre, quis est quin sentiat?* — Plin. H. N. 35. §. 176: *prodest et suspiriosis linctu i. e. cum lingunt.* Item 36. §. 133. etc. Ita *potu, suctu, olfactu, appositu, adpersu, tinctu*, alia in Plinii H. N. posita sunt. Quaedam ex his quamquam ita nobis interpretari licet, ut de abl. instrumenti, qui dicitur, cogitemus, tamen altera interpretatio praestat, nonnunquam est necessaria.

Restant duo substantivorum verbalium in casus cadentium genera admodum crebra, quorum

β. alterum tempus denotans plerumque¹⁶³⁾ cum quadam causae significatione (v. Seyffert ad Lael. p. 49.), adhiberi non solet nisi comitante genetivo nominis vel pronominis aut adjectivo. Ac reperitur quidem jam apud antiquissimos scriptores, ut Plauti Most. II. 1. 34: sicut ego adventu patris nunc quaero, quid faciam cf. Caton. Rust. 142, fragm. 37. Lion. v. Wunderum ad Cic. Planc. p. 79, Haasium ad Reisig. adn. 569, Haldium ad Caes. Civ. I. 18. —

γ. Altera sunt, quae a Rothio in supinorum numero esse reposita supra commemoravi, *jussu, accitu*, al. quibuscum conjungi solet aut adjectivum aut genetivus nominis vel pronominis. De his accuratius dicam in excursu I.

Caput X.

Supinum alterum utrum sit sextus an tertius casus.

§. 63. Priscian IX. 9. §. 48. Kr.: *sequens vero forma, quae in u terminat, ablativus mihi videtur ipsius nominis, quo ipsa res significatur, carens similiter praepositione. Quid enim est mirabile visu nisi visione? Hoc iis firmatur, quae §. 62. A. β., et B. attuli: adspectu spurca et odore. — dictu quam re facilius. — visuque et memoria deformes. — parvum dictu sed immensum aestimatione, aliisque v. l. c. Adde illa quae ab antiquiorum scriptorum usu videntur recedere: ipso auditu aspera; dictu profatuque ipso tetrae v. §. 62. C. His omnibus locis nonne ablativis, de quibus dubitari nequit, appositis, quid sit de alteris judicandum, intelligimus? Huc accedit, ut aliquoties de dativo ne cogitari quidem possit, velut *dignum cognitu, indignum auditu, opus est factu*¹⁶⁵⁾, ablativi natura sit ea, quae ubique huic dicendi generi conveniens ne ibi quidem sit aliena, ubi tertii*

163) Non tamen semper, quod vult Beneckius ad Cic. de imp. Cn. Pomp. p. 158, cf., ut unum afferam Plinii H. N. 25. §. 90: *florent adventu hirundinum, discessu marcescunt.*

164) Raro sola ponuntur ut Tac. Ann. XII. 39: *jussu* et aliquando ignaris ducibus cf. XV. 38, Hirt. Afr. 61: *injussu* ac temere progressi Sic Tertull. de Bapt. X. *mandatu*; loco incerti auct. ap. Petron. 66: *arbitratu*. *Injussu* saepe apud Livium II. 43. 9. (al. i—i) 41. 11; 45. 8. (alii: i—us) III. 63. 5; VII. 12, 12; X. 4, 9; 38. 3; IV. 29. 5; 32. 11; V. 19. 9; VII. 12, 12; XXII. 8. 3; XL. 35. 7. —

165) Neque enim assentior Luebbero de usu infinitivi Plautini, gesammelte Schriften. p. 140.

casus ratio facilius videatur, velut *utile cognitu, inutile factu, commodum auditu, dictu facile* cf. Roth. ad Tac. Agr. p. 166, (Exc. XII. 6.) qui affert *amicitia facilis, bello facilis*. Quamquam praeter Prisciani auctoritatem nihil obstat, quin dativum post aliquot certe adjectiva in hoc dicendi genere esse positum existimemus. Eum nunquam manifestum facit plenior terminatio, ut Plin. H. N. VI. §. 203: *potui jucunda*; ib. VIII. §. 97: *visui saluberrimam* (idem XXV. §. 157: *odore non ingratus*; XXXI. §. 79. *saporem dixit*.) Plauti Bacch. I. 1. 28: *istaec lepida sunt memoratui*. Cujus loci ratione habita si quis in Gellii XVI. 18. cap. inser. *lepida memoratu* et Plauti Cist. II. 1. 15. *miserum memoratu tu* ex *tui* esse contractum dixerit, non intercedam, dictu necessarium esse negabo. Liviano quidem loco 45, 30, 2: *adeo quanta Macedonia esset, quam divisui facilis — Macedones quoque ignorabant*¹⁶⁶); eundem casum similibus locis vindicari non arbitror. Videtur enim fuisse vocabulum illud monoptoton idque Livio consuetum, qui I. 54, 9 dixerit: *absentiumque bona divisui fuere*, et XXXIII. 46, 8: *praedae ac divisui principum quibusdam — erant*¹⁶⁷) Ceterum uno illo loco Livii plenior forma, qua dativus denotatur, quinquaginta fere locis — toties enim supinum alterum apud eum scriptorem invenitur, — terminatio *u* in omnibus, quantum scio, libris scripta est, praeterquam quod in minoris momenti libro Loveliano I. XXI. 33. 8. *fordum visui* est, quod nemo recepit. — Jam illo loco si Kritzius utitur, ut Sall. Jug. 92. 7: *nobis aditu difficilis*, aditu esse dandi casum demonstrat, oppono alterum Livianum supra allatum: *dictu quam re est facilius*; Pliniano H. N. XXIII. §. 151: *fructum — difficilem concoctioni*¹⁶⁸) (cf. *difficiles concoctu* ib. §. 147.). Quintilianum XII. 1. 45: quomodo autem *probatione difficilia* tractentur, cf. Spalding. Utrum igitur casum his locis similibusque ut Sall. Jug. 94. 2: *dubia nisu*, ubi v. Dietsch. statueris, perinde erit. Uterque enim ratione et usu potest defendi.

§. 64. Sed quod dicit Maximilianus Schmidius¹⁶⁹), extremae aetatis quosdam antiqui sermonis affectatores, ut Appulejum dativos et revocasse et pleniore insignivisse terminatione, id si verum esset, non magni momenti fore Haasius in adnot. ad Reisig. p. 779. ostendit; at non est verum. Affertur quidem locus jam a Saturnio et Ruddimanno II. p. 260. indicatus Appul. Apol. 439: *Prorsus ad vivendum, velut ad natandum, is melior, qui onere liberior. Sunt enim similiter etiam in ista vitae humanae tempestate levia sustentatui, gravia demersui*. Sed perperam is locus intellectus est. Etenim *sustentatui, demersui sunt* praedicatorum, quae dicunt, vices sustinent in enunciatione, cujus subjecta, quae vocantur, *gravia et levia* sunt; dixitque Appulejus, ut *laniatui sunt pro laniantur* Valer. Max., vel *relictui sunt pro relinquuntur* Gellius, vel *quantum denotatui sunt pro denotantur* Tertullianus. — Aliquo quidem jure alterum locum afferre poterat: Appul. Metam. I. 5. p. 31: *quod unctui, quod tersui ipse praeministro*, siquidem quod in quibusdam libris est *tersui opus est* probaretur. Sed recte Salmasius atque Oudendorpius et libros Flor. Venet.

166) Crevier, quod initio proposuerat: *divisu*, postea ipse repudiavit.

167) cf. Gell. XX. 1. 40.

168) Adde Plin. H. N. XVII. §. 165: *pampinationi quoque et occationi facilius*. (vineae).

169) Ueber den Infinitiv. Ratibor 1826. §. 28: quam commentationem non novi nisi his, quae Reisigius affert l. c. p. 778.

Bertin. et usum dicendi scriptoris secuti¹⁷⁰⁾ *opus est deleverunt*. — Unus locus restat Met. II. 36¹⁷¹⁾: *quae sunt usui necessaria*. Sed ne hoc quidem Schmidtii sententia firmatur, nam et ipse Appulejus *scitu necessaria* dixit et adjectivum illud cum dativo substantivorum verbalium haud raro jungitur, ut Frontini strat. III. 5. 1; omnia victui necessaria. — Nec hoc concedi potest, dativi exitum pleniorem quasi redintegratum esse ab eo scriptore, qui saepius quam alii terminationem illam in $\bar{u}$ contraxerit, cf. Oudendorp. ad Met. I. 3. p. 23. Id quidem Appulejo ut Tertulliano hoc in genere proprium est, quod dativum non raro insolito modo posuit, verbis aut additis aut supplendis. Sed de hoc loco exponam in excursu II.

Caput XI.

Supina in $\bar{t}\bar{u}$ exeuntia afferuntur.

Haec eodem, quo priora §. 16 sq. ordine sequuntur. Quibus notam apposuero, ea aut scriptura incerta niti, id quod quovis loco commemorabo, aut in ambiguum illorum, de quibus dixi §. 60. γ ., numero esse indicatum volo.

§. 65. Supina primae conjugationis, quam vocant, verbis orta et primum, quidem verbis.

1) Activae formae.

Cubitu surgere Cato R. 5.

datu *probum honestumque* Fronton. epist. ad amic. I. 5. 5. Nieb. p. 190.

dicare: dedicatu: sermonem et vobis auditu gratissimum et mihi compositu congruentem et dedicatu *religiosum* Appul. Flor. IV. 18. fin. p. 92. Sic restituit locum Lipsius scripsitque Oudendorpius.

existimatu facile Liv. 23. 15. 11.

*flatu Plin. H. N. XVII. 22. 35. §. 194: nec f. *infesta* regio (sit).

perflatu Ib. XVII. 11. 15. §. 78: quincuncialis ordinum ratio, — non p. modo *utilis* verum et adspectu grata.

gestatu Ib. XIII. 22. 42. §. 123: g. *facilis* baculorum usum senectuti praebet.

170) Saepe enim apud Appul. in ejusmodi substantivorum verbalium dativos e verbis pendentes incidimus, ut sit hoc quoque loco *est* supplendum. cf. Apol. 408: nam petisse eum aliquid *tersui* dentium; Met. I. 17. p. 72: ex promptuario oleum *unctui* et *lintea tersui* et cetera huic eidem usui profer.; Apol. 496: mundissima *lini* seges, — non modo *inductui* et *amictui* — sacerdotibus, sed *opertui* quoque rebus sacris usurpatur. Met. I. 18. p. 73: ut aliquid nobis *cibatu* prospicerem cf. IX. 179. — Ib. IV. 71: parvisque *respiratu* circa nares datis foraminibus; Ib. IX. 192: *refectui* que secure redditus, cf. VI. 115, XI. 239; *refectui* conquiescere VIII. 166. (in altero Flor. *refectu*) cf. ib. VII. 139, Flor. III. 16. Interdum his vocalis addita sunt adjectiva, ut Met. IX. 178: ut aquae recentis completam pelvem offerrent *potui meo* cf. IV. 63. Apol. 411.

171) Minoris momenti sunt Met. IX. 181: *aptum usui* possim dinoscere. Nusquam enim aptam cum supino est junctum. — Ib. V. 90. pronomen additum est: instrumentum — *refectui suo commodum*.

- gustatu *fervens* ib. XXV. 11. 86. §. 135; *peracerba* (uva) Cic. Cato XV. 53; *salsus* Plin. h. n. XXXVI. 17. 28. §. 132 (gustu al.).
- iteratu *ridiculum* Plauti Cas. V. 2. 6.
- * laborare: *elaboratu* Appul. v. infra: *cultu visendus*.
- memoratu *vix credibile* Tac. hist. II. 73; *incredibile* Sall. Cat. 6 et 7. Jug. 40, Cortius affert Sulpic. Sever. I. 13 cf. Heindorf. ad Cic. N. D. II. 60 p. 125. — *Dignum*: Liv. 4, 43, 1; 38, 29, 3; (haud) dignum 25, 1, 5; Val. Max. I. in., VIII. 11. in. Plin. h. n. II. 108, 112. §. 247; III. 1, 3. §. 7 et 10, 15. §. 95; VI. 23, 26, §. 97; XV. 30, 40, §. 136; XXI. 12, 43, §. 73; XXXI. 2, 3, §. 6, Tac. Agr. 1, hist. 2, 24; Appul. de mundo 713 p. 298, Capitol. Macr. 1, Gord. 21, Lamprid. Diad. 6, Heliog. 18, Aurel. Vict. Ep. 20; Macr. Sat. I. in., 3. — *Indignum* Gell. 19, 11, 3. Capitol. Macr. 1. — *Infandum* Appul. Met. X. 221, p. 706, *Lepida* m. inscripta sunt Gellii 16, 18 (l. sunt memoratui Plauti Bacch. I. 1, 28). — *Parva et levia* memoratu Tac. Ann. 4, 32. — *Haud magna* m. res est Liv. 38, 29, 3; (mem. omitt. al.) *miserum* m. Plauti Cist. II. 1. 15.
- migratu *difficilia* Liv. X. 34, 12.
- mutatu *facile* Tac. hist. II. 63, Ann. XIV. 23.
- narrare: enarratu *difficiliora* Plin. h. n. II. 93, 95, §. 206.
- notatu *facill.* Plin. h. n. XVIII. 25, 60, §. 225.
- adnotatu *dignum* Val. Max. I. 5, 9. IX. 12 ext. 1.
- nunciare: pronuntiatu vox *lenior* Gell. 15. 3.
- obsonatu *redire* Plauti Cas. 3, 5, 66, Men. II. 2. 5 et 14.
- * occupatu: duarum cohortium hiberna proxima occupatu Oceano irrumpit Tac. hist. IV. 15. Sic probabili Lipsii emend. scrib.
- patrare impetratu *jucundum* Fronto ad amic. II. 9, 6. Nieb. p. 217.
- portatu *faciles* (vites) Plin. h. n. XIV. 17, 21, §. 115, *mire gravia* Ib. XXIII. 7, 62. §. 116.
- postulatu *probum honestumque* Fronto ep. ad am. I. 5, 5. Nieb. p. 190.
- potu *deterriam* — aquam Gell. 19, 5, 5; *dulcia* id. 10, 23, 2. — *efficax cibo et potu Plin. H. N. XXII. §. 51. — inlitu potu que efficax. Ib. XXIV. §. 130. *Fetifer* p. Nilus Ib. VII. 3, 3, §. 33. *Insalubris* Ib. XXXVI. 26. 63, §. 190, Curt. VII. 10. In inscr. Gell. 19, 5 script. est: quod nivis aqua potui *pessima* sit. *Pestifer* (sanguis) Plin. H. N. XI. 28, 90, §. 222 cf. *potu*. — *Suaviss.* ib. XIX. 11, 59. §. 182. *Utiliss.* Ib. XXXII. 8, 29. §. 91.
- probatu *difficile* Cic. Tusc. V. 1. 1.
- purgatu *facilia* Plin. h. n. XXVII. 11, 71. §. 95.
- expurgatu *facile* Ter. Hec. II. 3, 4.
- * *significatu* Appul. Flor. III. 17: *buccina* s. *longinquior* (ante: *fistula susurru jucundior*)¹⁷²⁾.
- * *sonitu insuave* Gell. 13, 21 (20), 25.
- toleratu *acerbum* Appul. de dogm. Pl. II. 618 p. 250. — *Difficile* Cic. Fin. IV. 19. 52. — *Dura* Seneca dial. I. *quare* — *cum provid. sit.* VI. 6. — *gravia* Id. dial. 2 ad Serenum, 15, 3. — *Indignum* Macr. Sat. VII. 5, 1.

172) *servatu* Hildebrandus l. c. falso affert cf. Cic. de off. I. 8.

tractatu asperum Quint. VIII. Pro. 2. Plin. h. n. XVII. 7, 4. §. 43 (al. tractu, tactu). *Diffic.* auct. ad Her. II. 8, 12, Liv. VII. 21, 7. Plin. H. N. XXIII. 1, 19, 31. *Dignum* Tac. de or. 16. Macr. Sat. 17, 13, 2. *Dura* Liv. 35, 32, 13. — *Pro levique tractatu* Plin. H. N. XVI. §. 174, Dalec.: laevesque t. *vitatu melius* Horat. Sat. I. 4. 115.

2. *A verbis deponentibus ducta.*

* *Conatu.* Id inceptum conatu quam effectu *gravius* fuit Liv. 38, 5, 9; opus *forte* c. Vell. II. 112.
fatu haud mollia Verg. Aen. XII. 25.
affatu non familiaris Arnob. I. 63. *Terribilem a.* passus visuque tyrannum Stat. silv. III. 3, 72, nisi *a.* et *visu* referre mavis ad *passus*. De Gelliano: profatu ipso *tetrae* cf. §. 62. C.
imitatu ardua Val. Max. IV. 6 in.
miratu dign. Senec. Ep. 94, 56, Plin. H. N. X. 29, 43. §. 81. — *paria vel majora* m. Ib. XX. 1. §. 2. Sic cum T. Silligius, Bip.: *mira*, Dalec.: *miraculo* etc.
moderatu diffic. Liv. 4, 27, 9.
* *modulatu.* Loco mutilato Fronton. princ. hist. 9, 7. Nieb. p. 253: (*concen*) *tibus et modis absonum quid modulatu et cantu cecinerim.* Sed praestat m. et c. arte conjungere cum *cecinerim*.
opinatu parva Plin. h. n. XXIX. 1, 8, 26.
precatu: blandamque p. Antigonem timeo Statii Theb. XI, 105 cf. Horatii Epist. II. 1, 135: *docta prece blandus*.
venatu redeo Statii Ach. I. 119.

§. 66. *Secundae conjugationis sup.*

1.

Fletu nil opus est. Tibull. IV. 4, 17.
fotu saluberrimum Plin. h. n. XVIII. 1, 27. §. 55 (potu Θ v et Murbac.) — *utiliss.* Ib. XXVI. 8, 29. §. 46.
habitu optimum Plauti Poen. I. 2, 29. — De Plauti Stich. I. 2, 2. *servus is h.* *haud probus est* cf. §. 60 γ . — * *paupertas* — *habitu secura* Appul. Apol. 433.
monitu utilia cf. *suasu*.
motu: nihil ornatus ad aspectu motuque constantius Cic. N. D. 3, 9, 23. — *motu gravis, aspera tactu* Lucr. VI. 1148.
responsu brevia Cic. pro Cluent. 59, 164. *Facile* macr. Sat. VII. 2, 3.
suasu: quae utilia monitu suasuque erant Gell. II. 29, 1.
persuasu facile Macr. Sat. VII. 9, 9.
visu nefas Ovid. Fast. II. 709. Adjectiva: *acria* v. Lucr. IV. 409. *Allissima* Verg. Aen. VIII. 234. *Atrox* Nazar. laud. Const. 22. *Deformis* Ovid. A. A. III. 217, Tac. Ann. I. 61. — *Facilia* Sall. Jug. 98 fin., Verg. Aen. III. 621, Plin. h. n. XVIII. 29, 69, 280. *Ferum* Sil. I. 174. — *Foedum* Cic. Phil. II. 25 fin. Liv.

XXI. 32, 7; 33, 8, Juven. XIV. 44. Plin. H. N. VIII. 45, 70. §. 179. * *Oculis* — *visu gravibus* Hemsterhusius conjecit pro vulg.: *visu gravidis* Rutil. Lup. de fig. II. 7. (Ruhnk: visco gravidis) *horrendus* Verg. Aen. IX. 521, Sil. Ital. I. 353. *Indecora* Plin. H. XIV. 2, 4. §. 28. *Ingens* Tac. Ann. I. 58. *Ingrata* Plin. H. N. XXXII. 4, 14. §. 39. *Insignis* Plin. H. N. II. 41, §. 110. *Mirabile* Varro Atac. fr. 8 ap. Wernsd. V. 3, 1410, Horat. Epist. II. 2, 91. Liv. I. 39, 1. Ovid. Fast. III. 31 et semel in Metam. *Miserabile* Verg. Aen. I. 111, IX. 465. Ovid. Met. XIII. 422. Petron. in vers. c. 123. *Nefaria* res Cic. Planc. 41 fin. *Nova*: Tac. Germ. 31¹⁷³). *Praedira* (dictu visuque) Ammian. Marcell. 31, 8, 7. — *Prompta* Appul. Apolog. 410 p. 394. — *Pulcher* Statii Silv. V. 2, 23. *Rara* Plin. H. N. XXI. 16, 56. §. 96. — *Refugienda* Senec. Dial. II. ad Seren. XV. 3. — *Rudia* Appul. Met. I. 3, p. 18. — *Simplex* Macr. Sat. VII. 16, 4. — *Haud solitum* visu Statii Theb. IX. 645. *Terribiles* Verg. Aen. VI. 277, Statii silv. III. 3, 72, Plinii Paneg. 48, 4. — *Torvum* Tac. Ann. II. 14, cf. adn. 173. *Truculentus* Tac. Hist. IV. 22. *Venerabilis* Tac. Ann. II. 72.

2.

* *Intuitu*. Plin. H. N. XVI. 10, 19. §. 48, Silligius edidit: abies — *hilarior* in totum. — K.: h. intuitu, quam scripturam recepit Hudemannus in thes. Klotz. v.

§. 67. Tertiae conjugationis sup.

1.

Actu¹⁷⁴): in proeliis a. *promptus* Sall. fr. inc. 70 ap. Donat. ad. Eun. IV. 7, 14. adactu *aspera* Lucr. VI. 778 Lachm. emend. pro *tactu*.

* *cantu* v. supra * *modulatu*.

* *concentu* lyra c. variatior Appul. flor. III. 17.

captu *facile* Macr. Sat. III. 15 (II. 11) 7.

— inceptu *foedum* Livii Praef. §. 10, *humanum* Terent. Andr. I. 5, 1; *turpe* ib. IV. 4, 16.

perceptu *difficile* Macr. Sat. I. Praef. 11 (praeceptu A. B. G.)

cedere: accessu *facilis* Arnob. I. 83.

* *concessu ambitio* (*sum*) Fronton. ep. ad amic. II. 9, 6. Nieb. p. 217.

coquere: concoctu *difficiles* (nuges) Plin. H. N. XXIII. 8, 77, §. 147.

cultu: * *gens dura* atque *aspera* cultu Verg. Aen. V. 730, i. q. vita. Solum — *arduum opere*, *difficile* c. Plin. H. N. XVII. 4, 3. §. 28 (d — i ad.). *Regio dura* c.

Liv. 45, 30, 7. *Horrida* Ovid. Am. III. 6, 47. *Optimus* Plauti mil. II. 1, 23.

* *cultu virides juvenesque* (arbores) Plin. H. N. XVII. 1, 1, 5. * (*castella*) — *cultu magnifica* Ib. 33. §. 121. * c. *simplex* Appul. Apol. 433. — * *Venit* Hippias — non minus *cultu visendus* quam *elaboratu mirandus* Appul. Flor. III. 17.

173) Hanc veterem scripturam a Walthero defensam receperunt, ut alios omittam, J. Bekker. 1831 et Haasius 1856. — Bernegger: visu torva, quod in locum recep. Bip. Oberlin. aliique.

174) Liv. 22, 40 in quibusdam libris *facilia actu pro factu*.

currere: occursum — visuque *terribilis* Plinii Paneg. 48. 4. — *gravis* Juven. VI. 418. defensu *facile* Sall. fr. inc. 224. Charis. p. 176.

Dictu *puget* dictu Tac. Agr. 32 cf. cap. XIII. Ex *substantivis* *puget*: d. *fas est*: Cic. Timae. 2, Tusc. V. 13, 28, *nefas est* d.: Cic. Cato V. 13, d. *nefas*: Verg. Aen. III. 365, Ovid Pont. I. 9, 3, Macr. Sat. III. 14, 6. — *opus est* d. Ter. Heaut. V. 1, 68¹⁷⁵). *Scelus est*: Prudent Apoth. 822 (all. a Ruddim.). — Ex *adjectivis*: *Affabilis* Verg. Aen. III. 621. *Apertius* Arnob. VII. 4¹⁷⁶). *Asperum* Quint. XII. 1. 37. *Bona* dictu Ennii fr. ann. 245 Vahl. ap. Gell. XII. 4. *Clarumque* d. Plin. H. N. XII. 25, 54. §. 111. *Credibile* Tac. Ann. I. 35. Curt. V. 13, *vix* c. Plin. H. N. XVIII. 10, 21. §. 94. *Incredibile*: Cic. Phil. II. 41, II. act. Verr. 3, 56, 129; 4, 56, 124, pro Cluent 69, 195, Nep. Hann. VI. 3; Plin. H. N. V. 17, 15. §. 73; XXV. 2, 15. §. 13; XXXII. 4, 14. §. 41; XXXIV. 15, 43. §. 149; XXXV. §. 88. Curt. IV. 7 med., X. 5 in. Flor. I. 18 (II. 1), I. 22 (II. 6), I. 25 (II. 9), Arnob. I. 62. — *Deforme* d. Quint. I. 3, 16; VIII. 6, 59. *Dignum* Liv. IV. 30, 4; X. 27, 6; XXX. 8, 4; XXVII. 41, 5; 33, 22, 7; 35, 1, 1; 35, 17, 7; 9, 43, 6. Plin. H. N. XI. 51, 112. §. 270; XXXVII. 12, 74. §. 195; Gell. 17, 1 in. inser. Gell. 18, 6. — *Eminens*: rem d. non eminentem Vell. II. 114 in. — *Facilis* d. saepe esse positum indicant, quae sunt apud Paulum Diac. Fest. M. p. 59, Ter. Phorm. II. 1, 70, Cic. de leg. Agr. II. 3, 6; Liv. II. 34, 12; VII. 8; XXII. 40, 1; XXXI. 38, 4; XL. 35, 13; Plin. H. N. XXVIII. 2, 4. §. 20, XXXV. 10, 36. §. 90. Tac. hist. I. 69, Curt. 3, 6 fin., Gell. 16, 6 et 13 in., Liv. Epit. 80, Arnob. V. 2. *Difficile* dictu Cic. N. D. II. 55, 138, pro Cluent. 9, 26 et 69, 198, Orat. 35, 122, Lael. III. 12; VII. 23, de imp. Cnei Pomp. 14, 42 et 22, 65, Off. II. 14, 48; de or. III. 25, 98, de div. I. 39, 85, Tusc. II. 7, 19, ad Fam. I. 7, 2. — Quintil. VII. 1, 5. Flor. I. 22 (II. 6), I. 34 (II. 20). *Fastidienda* Val. Max. 9, 3, 2, Plin. H. N. XXIX. 4, 17. §. 61. — *Ferum* Sil. I. 175. *Foedum*: Liv. 21, 32, 7. Vell. II. 100, Senecae Ep. 17, 6, Juvenal XIV. 44, Plin. III. Ep. 14, 2; IV. 25, 1; VIII. 18, 9. — *Formidulosum* Plauti Pseud. III. 2, 35. — *Frivolum* Plin. H. N. VII. 53, 54. §. 186. — *Gratum* Liv. III. 68, 9, Plin. H. N. XXVI. 3, 8. §. 14. — *Gravia* Attii frag. B. 246, 1. Cic. Phil. 9, 4, pro Planc. 6¹⁷⁷). — *Honestum* Liv. 34, 3, 8, Appul. Apol. 461, p. 472. *Inhonestum* Tac. hist. 2, 93¹⁷⁸); *Horrendum* Verg. Aen. IV. 454, VIII. 565. *Horribile* Flor. I. 11 (16), I. 22 (II. 6), I. 39 (III. 5), II. 26 (IV. 12). *Immane* (Sall.) Epist. I. ad Caes. 2, Flor. I. 4 (10). *Impia* Lampr. Heliog. 8. (Salm: mira d.). *Innumerabiles* d. (mundi) Cic. Timae. 4. *Inopinatum* Cic. Parad. V. 3, 35. *Jucundum* Plin. H. N. Praef. §. 12. XXVI. 3, 8. §. 14. D. *facilius leniusque* Gell. 16, 6. — *Leve* Liv. 27, 15, 9. — *Malaque et bona* dictu Enn. cf. supra. — *Operum omnium dictu maximum* Plin. H. N. 36, 15, 24. §. 124. * (*memorabile* d. pro *mirabile* d. Camp. ap. Liv. IX. 29, 10. Lov. 2: edictu *memorabile*), *mirabile*: d. *inopinatum* atque m. Cic. cf. supra, Liv. VII.

175) Gell. 14, 2, 16. pro dicto *quaesitoque opus est* cod. Torn.: dictu *q-ugue*.

176) *arduum dictu* pro *tardum* ser. Harduin Plin. H. N. XXIII. §. 36.

177) R² sic ser. Plin. H. N. XXVI. §. 14.

178) Tac. de or. 28 Hoffm. Peerlk. *inhonestum* — dictu pro *factu* scribi vult.

26, 5; IX. 29, 10 (libr. vac.); 41, 18, Ovid. Met. XIV. 406, Verg. Geo. II. 30, III. 275; IV. 554, Aen. I. 439, II. 174 et 680 III. 26, IV. 182, VIII. 253, VII. 64, X. 637. — *Mirum*: Quint. XI. 2, 43, Plin. H. N. VI. §. 162, VIII. §. 128 et 169, IX. §. 63, XV. §. 124, XVII. §. 74, XVIII. §. 113 et 160, XX. §. 15, XXIII. §. 34, XXVIII. §. 93, XXX. §. 4, XXX. §. 144, ed. Sill. Tac. Ann. II. 17, hist. I. 79, II. 41, IV. 84, V. 6, Flor. I. 1, II. 2 (7), I. 18 (II. 1), Appul. Flor. IV. 18. *Miserandum* Plin. VIII. Ep. 18, 9. — *modica* Quintil. I. 1 fin. — *Haud mollia* Sil. Ital. I. 113. *Necessaria* Auct. ad Herenn. III. 8, 15, Plin. H. N. XI. 24, 28. §. 79. *Nefanda* immo potius *impia* dictu, Lampr. Heliog. 8. *Parva* Liv. V. 47, 8; IX. 30, 5; XXX. 34, 1; XXXIV. 1, 1, Plin. H. N. VII. 1, 7, II. 7, 5, 24, Curt. IV. 2, Flor. I. 22 (II. 6). — *Minoribus* etiam dictu prodigiis Liv. 22. 1, 13 cf. Plin. H. N. XI. 2, 1, 2; XXXVI. 1, 2, 4. — sensum dictu *periculosum* et paene obstetricium Fronto. de or. I. 3, 1, Nieb. p. 116. — *Praedira* Ammian. II. 8, 7. — *Proclive* d. Cic. off. II. 20, 69. *Prodigiosum* Tac. hist. III. 56. *Pudendum*: Plin. H. N. II. 7, 5, 16, XXI. 4, 17, 61, Quint. I. 2, 8, VI. 4, 7, Tac. hist. II. 61, Lampr. Hel. 31. — *Pulchrum*: Tac. hist. III. 19, Juven. XI. 56, Gell. VI. (VII.) 3, 44, Macrob. Sat. III. 13, 3. — *Rarum*: Plin. H. N. XIV. 21, 27. §. 132, XVIII. 16, 39. §. 140, *Ridiculum* Appul. Flor. I. 3. — *Seria* Hor. A. P. 107. — *Speciosum* Liv. I. 23, 7, Quintil. VIII. 6, 8, Curt. V. 1 in. *Tardum* Plin. H. N. XXIII. 1. 19. §. 31. Dictu profatuque ipso *tetrae* Gell. cf. §. 62. *C. Turpe* Terent. Ad. II. 4, 11, Cic. pro Front. XI. ad Fam. IX. 22, 1, Off. I. 45, 159, II. act. Verr. 1, 12, 32, de Leg. I. 19, 52; Ovid ex Ponto II. 3, 7, Tacit. de orat. 28, Flor. I. 13 (18), II. 13 (IV. 2). *Verecundum* Lampr. Hel. 5. — *Verius* atque apertius d. Arnob. VII. 4.

(Divisui *facilis* Liv. 45, 30 v. §. 63.)

Emere: promptu opus est Plauti Cist. I. 1, 13, p. *facilis* Appul. de deo Socr. 669. depromptu *facilis* Maer. Sat. I. Praef. 2.

Esu *dulce* Fronto de Eloq. X. 4. Nieb. p. 94. — *Formidulosus* Plauti Pseud. III. 2. 35.

Factu *aequum* Plauti Truc. II. 1, 12; *arduum* Liv. VIII. 16, 8, Appul. Met. VIII. 154 p. 521 (duo cod. factum), Aurel. Vict. Caes. 20; *asperum* (Sall.) II. ad Caes. 1, Spart. Sever. 25. *Facile* f. saepe poni significat Paul. Diac. ex Festo M. p. 59. — Plauti Pers. V. 1, 9, Terent. Heaut. IV. 3, 26, Cic. de Inv. I. 41, 76, pro Tull. §. 21, pro Sestio 17, 39, ad Famil. XIII. 9, 3; XV. 10, 1; ad Quint. III. 1, cap. 2. §. 6, Coel. ap. Cic. ad Fam. VIII. 9, 4; Sall. Cat. 3 et 14; Liv. 22, 40, 1; Tac. hist. I. 87, Gell. III. 8. *perfacile* Caes. Gall. I. 3, VII. 64. — *Difficile* Cic. Timae. XI. in. N. D. III. 1, 1, Off. I. 21, 71, de Rep. I. 43, 66, de Leg. III. 13, 29, de Orat. I. 18, 81; 22, 104, pro Cluent. 71, 201. Hirt. Alex. 30, Afr. 42, Hisp. 18; Valer. Max. II. 7, 5; Appul. Flor. III. 16. (Sall.) ep. ad Caes. II. 12. *Impossibile* Arnob. II. 35. — *Inutile* f. Hor. Sat. I. 4, 124. sed. cf. §. 69 med.

Effectu * *dispar* Ovid Met. XV. 329. — *facilis* Appul. Met. VIII. 154 p. 521. — Id inceptum conatu quam effectu *gravius* fuit Liv. 38, 5, 9. — *Promptum* e. aut certe non *arduum* Tac. hist. II. 76. — * *Vehementiores* e. viribusque Plin. h. n. XXVII. 13, 119. §. 144.

- Ferre: prolatu foedum Arnob. V. 41.
 relatu digna Ovid. Met. IV. 793, Fast. III. 441, digna atque indigna Verg.
 Aen. IX. 595, indigna Plin. H. N. XXXII. fin. — *Facilia* Liv. I. 59, 11.
Foedum Ovid. Met. IX. 167, Frontin. Aq. duct. 91. *Horrenda* Ovid. Met. XV.
 298. *Jucunda* Plin. Epist. V. 6, 3. *Splendida* Val. Max. III. 4 in cf. Drak.
 ad Liv. VIII. 16, 8.
 translatu facile Liv. V. 22, 6.
 gerere: digestu *facilior* (cibus) Macr. Sat. VII. 4, 3 et 6, *difficile* 8, 1.
 * *ictu*: vehementius ictu missuque telum Liv. IX. 19, 7. gravis ictu viator Verg.
 Aen. V. 274 i. e. qui gravem ictum infert. Injuria, opinor, Naegelsbach., latein.
 Stilistik 2. Aufl. §. 33. I. loco Liviano ictu a missu discernit, ut illud sit „verum“
 substantivum, hoc supinum. — Eadem enim utriusque voculae ratio est, cf. §. 60.
 jactu opus est Ter. Ad. IV. 7, 22, Fronto Ep. ad M. Caes. II. 15, 10 Nieb. p. 73
 „si quando j. o. est, ut testamenta cum leguminibus jactentur“ (in mare).
 legere: collectu *difficilis* Plin. H. N. XII. 19, 42. §. 89.
 intellectu facile Cic. or. partit. 25, 88, de Fato 19, Auct. ad Her. 4, 33, 45,
 Nep. Dio. 9, 5, Att. XV. 1, Tac. Ann. 4, 28, Gell. 17, 6; Appul. Apol. 402,
 p. 381; de loco Hirt. Afr. 48 v. §. 69. *Gravia* Val. Max. 7, 6 in. — *Majora*
 Quintil. I. 2, 28. — *Utilis* Appul. Flor. 2, 13.
 * *linere*: *illitu* — efficacissima Plin. H. N. cf. supra potu efficax.
 * *missu* cf. *ictu*.
 noscere: cognitu non *absurda* Tac. Ann. 6, 28; non *arduum* Appul. Met. VIII. 170
 p. 573 ¹⁷⁹⁾. *Dignum* Plin. H. N. VIII. 40, 61. §. 142, XXXVI. 10, 15. §. 72; Tac.
 Ann. VI. 7, Sueton. Oct. 43. — *C. facilia eadem ratione dicuntur qua dictu facilia*
 Paul. Diac. ex Festo M. p. 59, Cic. de Inv. I. 17, 25; II. 9, 30, Auct. ad Herenn.
 I. 3, 4; 9, 15; II. 1, 1; Tac. Ann. XII. 24; Macr. Sat. VII. 12, 5. — *Perfacilis*
 Cic. Tusc. IV. 3, 6. *Difficile* Auct. ad Her. I. 1, 1 ¹⁸⁰⁾; Macr. Sat. V. 18, 1. —
Jucundum: Cic. de Or. I. 8, 31; Val. Max. V. 7. Ext. 1; Plin. H. N. XIV. 17, 21.
 §. 115. *Lepida* inscr. Gell. XVI. 18. — res c. *raras* Appul. Apol. 466 p. 481. —
Utile Gell. XII. 5 in. — *inutile* Id. XI. 18, Macr. Sat. I. praef. 11.
 * *pastu*: upupa — obscena alias *pastu* avis Plin. H. N. X. §. 86.
 petitu *melius* Horat. Sat. I. 4, 11. 5.
 ponere: compositu *congruentem* (sermonem) Appul. Flor. IV. 18 fin. v. supra *dicare*.
 quaesitu *dignum* Macr. Sat. I. 15, 4, VII. 8, 9, Comm. in Somn. I. 1, 3. — (quae-
 situque opus est cod. Torn.: Gell. 14, 2, 16).
 inquisitu *digna* Macr. Sat. VII. 16, 2.
 quater: decussu *facilem* sc. dentem Plin. h. n. XI. 37, 62. §. 163.
 (ruere, rumpere. Pro ructu *faciles* (radices) Plin. H. N. XXV. 13, 100. §. 157: *ruptu*
 K¹ *erutu* K².)
 scandere: ascensu *dubius* (mons) Propert. V. (IV.) 4, 83.
 scribere: rescriptu *promptum* Tac. Ann. IV. 40.

179) Locus in quibusdam libris deest, Mscr. *tarda*, prob. d'Orville et Oudend.

180) Perperam affert Hildebrandus l. c. p. 21 de Inv. I. 17, ubi est: *facile*.

specere: ad spectu *ardua* Plin. H. N. II. 68. §. 174, *aridior* (murra) Ib. XII. 16. 35. §. 69 (Dalec. ex Dioscor. I. 77: *viridior*) — *canus* Ib. XIII. 24, 47. §. 103 (a. d. haec omitt.) — *ophiusam difficilem* a. Ib. XXIV. 17, 102. §. 163. *foeda*: Juen. VI. 461; *grata*: Plin. H. N. XVII. 11. 15. §. 78, *hispidas* (herbas) Ib. XXII. 6, 7. §. 17. *Horrendae* Horat. Sat. I. 8, 26; *horridae* Plin. H. N. XI. 18, 19. §. 59. — Cloaca turpis et *immundissima* a. Plin. Ep. X. 108, 1; *integra*: ut corpora, quae a. l., nervis parum sustentur Quint. XI. 3, 55; *jucundum* Plin. H. N. XXIV. 17, 102. §. 165; *majora* fiunt a. Ib. XVI. 18, 31. §. 77; *manifestius* Ib. II. 65. §. 163. *nigricans* Ib. IX. 38, 62. §. 135. — *nihil ornatus* a. Cic. N. D. IX. 23, *pulchrum* Cic. Timae. X. in. N. D. II. 18, 47, Cato M. XV. 53; Quintil. VIII. 3, 10. — *Similis* etiam nunc a. est Plin. H. N. XVI. 10, 20. §. 50; XXXVII. 9, 53, 138. — *spurca* Lucil. frag. 28, 39 Gerl. — *taeterrimum* Cic. Phil. V. 7 in., *terribiles* pro Sest. 8, 19. — *tristem* cultu ad spectuque Tac. Germ. 2, *tristis* a. Plin. H. N. XIII. 22, 40. §. 120 *turpis* v. supra *immundissima*. — *vendibiles* Plin. H. N. XIV. 3, 4. §. 42 (*viridior* v. scr. vide supra *aridior*).

conspectu *rarum* Plin. H. N. X. 3, 3, 8.

perspectu *facile* ut dici solitum affertur a Paulo Diac. Fest. M. p. 59.

suspectu Plin. H. N. IX. 38, 62. §. 135: *nigricans* ad spectu idemque suspectu *refulgens*.

* *strepitu*: piscina s. visuque jucunda Plin. Ep. V. 6, 23.

tactu *aspera* Lucr. VI. 1150, altero loco nunc scribitur ad tactu v. supra voc. — *asperior* Plin. H. N. XXVII. 10, 64. §. 90. — tactuque *cumminosis* (foliis) Ib. XXII. 9, 11. §. 24 (t-que om. R., alii: *gummosis*). — *Durissimum* — tactu (toxicum) Ib. XXVI. 8, 30. §. 48. — Quae sunt haustu *frigidissimae*, non perinde et tactu esse, Ib. XXXI. 3, 23. §. 40, *gelidum* Ib. §. 39. — Tactuque *innocia* mollis | lam- bere flamma comas (visa est) Verg. Aen. II. 683, *mala* tactu vipera Id. Geo. III. 416, Lucr. II. 408. — Palpebrae *mollissimae* tactu Cic. N. D. II. 57, 142 cf. Senecae Epist. 90, 14, Plin. H. N. XII. 22, 48. §. 105. *Pestilens* Ib. IX. 48, 72. §. 155. *Praetenuia* (fila) Ib. XI. 15, 15, §. 39. *Resinosus* Ib. XIII. 6, 12. §. 57. *Truces* (herbas) Ib. XXII. 6, 7. §. 17 (tractatu Td.).

attactu non *asperum* Varro R. R. II. 5, 8 (al. attractu).

contactu *mortifera* (urtica) Plin. H. N. X. 59, 79. §. 163.

textu *difficile* Ib. XIX. 1, 4. §. 19. — *rarisque* textu veluti nassis Ib. IX. 37, 61. §. 132. — *tenuia* Lucr. IV. 728.

(tractu pro tractatu saepe est in libris, ut Liv. 35, 32, 13, Plin. H. N. XVII. §. 43.)

tritu *facile* Plin. H. N. XII. 13, 29. §. 50.

vivere: victu Verg. Aen. I. 445: sic nam fore bello egregiam et *facilem victu* per saecula gentem: cf. Senecae Epist. 90, 11 in.: sapiens *facilis victu* fuit. Is locus qui conferatur aptior est, quam, quem simillimum esse putat Henry in *adversariis Virgilianis* (Philolog. 1857, p. 312): sed rami atque *asper victu* venatus aiebat (Aen. VIII. 318).

2. *Deponentium supina.*

Fructu: qua (uva) quid potest esse cum fructu *laetius* tum adpectu pulerius? Cic. Cato. XV. 53¹⁸¹).

gradi: aggressu, *pessimum* a. scelus Plauti Pers. IV. 4, 10.

egressu *rarus* Tac. Ann. XV. 53 cf. §. 60.

natu. Diomed. 288. Putsch: *sunt quoque alio genere μονόπρωτα, quae per ablativum tantummodo enunciantur, ut sponte, natu.* — *Grandis* n. Plauti Capt. V. 4, 22, Cic. pro Rosc. Com. XV. 44, Cato IV. 10, XVIII. 63, II. Verr. I. 30, 76; V. 7, 16; 49, 128 et 129, Auct. ad Her. IV. 39, 51, Horat. Epist. I. 7, 49, Plin. Ep. VIII. 23, 7, Suet. Oct. 89, Nero 34; Gell. XV. 16. *Grandiores* n. Plauti Aul. II. 1, 37, Ter. Ad. V. 8, 7. Cic. Brut. 20, 77, de Inv. I. 24, 35, Suet. Oct. 53. *Pergrandes* n. Liv. 29, 29, 6 (praegr. Lov. 2). Pro natu *gravior* Ter. Heaut. IV. 1, 32 nunc scr. (Bentl.) annis *gravior*. *Natu magnus* nusquam scriptum videtur; nam Nep. Paus. V. 3, ubi posuerant Schottus et Lambinus, nunc recte scribitur: *magno natu*¹⁸²), ut Nep. Timoth. III. 1 (maximo natu Dat. 7). *Major natu* Lucil. V. 21 ap. Macr. VI. 1, Varro R. R. II. 10, 1, III. 6, 2, frag. 239 Bip., *audi* ista — de majoribus natu Cic. Brut. 26, 100; 64, 229, Cato III. 7, XII. 41, XIII. 43, XVIII. 64, Off. I. 30, 109; 34, 122 bis, de Rep. II. 15, 28; 16, 30 (scr. vac.); II. 38, 64, de Inv. I. 30, 48; 54, 103, ad Quir. p. red. III. 6. Verr. IV. 35, 77; 45, 99, pro Mur. 27, 58, pro Cael. II. 3, XXX. 73; majorem n. pro Quint. XI. 39, de rep. II. 31, 55, II. act. Verr. II. 14, 36, in Clod. frag. IV. 2. — de majoribus natu Nep. Iph. I. 1, Caes. Gall. II. 13 et 28, IV. 13, Nep. Them. II. 8, Timoth. III. 4, majores natu: Liv. I. 32, 10; IX. 6, 11; XXI. 18, 1; 20, 3; 26, 22, 11; 31, 48, 2; 44, 35, 6; fratremque suum majorem natu III. 13. 2 v. Drak. Vell. I. 10, 3, Plin. Epist. II. 14, 3; VIII. 14, 4, biennio majorem n.: Tac. Ann. XII. 25 cf. Hist. I. 15, de orat. 28, a majoribus n. Suet. Cal. 15, Claud. 24, Oct. 31; Censorin. 22, Appul. Met. V. 94, Lact. I. 15. Memorabilis locus est Fronton. ad Verum VI. 2 Nieb. p. 164: *majorem gradu atque natu senatorem*¹⁸³). — *Maximus* n. Ter. Ad. V. 4, 27; Nep. Ages. I. 3; Liv. 21, 19, 8; 28, 39, 1; 29, 17, 1; 34, 59, 1; 40, 47, 6; 45, 6, 9, Ovid. Fast. IV. 639, Plin. H. N. VIII. 5, 5. §. 11, Tac. Germ. 32, Suet. Tib. 54, Curt. 4, 7 et 7, 8; Petron. 47, Livii Epit. 50. *Morosus*: cupressus — natu m. Plin. H. N. XVI. 33, 60. §. 139, quocum confero Ib. XVII. 20, 34. §. 151: *aesculus* — minus *morosa nasci*. — Pro *nobilis natu* Macr. Sat. VII. 3, 7: *natu Libys* videtur scribendum. *Parva* natu Plauti Pers. III. 1, 22. *Minores* n.: Varron. fr. 242 N. apertum, Cic. Brut. 21, 81. — paullo minor n. ib. 25, 95 et 26, 101, Lael. 9, 32; minor n. quam nos Cic. Brut. 70, 246, aliquot annis minor n. Acad.

181) Aliter interpretanda sunt: Plin. H. N. XVI. §. 121: (arbor) melior et copiosior fructu. Ib. §. 139: cupressus — fructu supervacua. Ib. §. 146: fructu — candida.

182) Livianis locis, quos Staber. affert (magno natu), adde II. 8 et 40, V. 34, 3, XXI. 34, 2, XXVI. 49, 11. — Tanto natu senem Fronton. ad Am. II. 11, 30. Nieb. p. 224. Hoc dicendi genere K. G. Andresen (Jahrb. 1857 p. 557) non debet moveri, ut *grandis natu* similiaque supriorum numero excludenda putaret, et *blandissimo adpectu et gratum adpectu, haud faciliore tractatu et facile tractatu*.

183) Petron. 57 ed. Burm. scr. est: homo *major natus* (al. natu).

Pr. II. 19, 61, Verr. 49, 122; Liv. 28, 43, 8; Vell. I. 10; Suet. Tiber. 2, illo longe n. minore Gell. 13, 20 (19), 13, Fronto de nep. am. 2. 12 Nieb. p. 148. Natu *minimus*: Cic. pro Cluent. 38, 107, m. quisque n. patrum: Liv. II. 28, 9 cf. III. 35, 7; IV. 48, 5; XXXI. 18, 1. — *Posterior*: Socrates Atheniensis natu quidem p. fuit Gell. 17, 21. 8. — *Tantus* n. Plauti Bacch. I. 2, 16. *nisu*: quae *dubia* nisu videbantur Sall. Jug. 94. *pati*: perpersu: *aspera* in versib. Ciceronis Tusc. II. 8, 20. — *Difficile* Tusc. II. 12, 29; *asperum* et *difficilem* p. de Fin. IV. 26. 72. * *questu*: tibia q. delectabilior Appul. Flor. III. 17. usu *foecunda* Appul. Apol. 410. p. 394. — *Speciosa dictu* sed usu *necessaria* Curt. V. 1 in. — usu *necessarium* Vell. II. 127 (Ruhnk.). — quod usu *optimum* Vell. II. 128, 4. —

§. 68. Quartae conjugationis sup.

Auditu, vix a. *fas esse* Tac. de or. 26. *Acerbum* Cic. Phil. VII. 3, ad Fam. VII. 30, 1, Val. Max. VIII. 7, Ext. 1; *asperum* id. VI. 3 in.; *celebre* Curt. VIII. 9 in. *Commodum* auct. ad Her. IV. 18, 26. Rem a. *crudelem* Cic. pro Planc. 41¹⁸⁴). *dignum* Gell. 17, 1, inser. 18, 1; *indignum* Liv. 34, 58, 4, i. miserandaque a. ib. VI. 37, 1; *dulce* ib. 24, 21, 3; visu *foedum* et a. Cic. Phil. II. 25; *gratus* Tac. Hist. I. 18 (Walther). Val. Max. 8, 14. Ext. 1. Appul. Flor. IV. 18; *gravia* Liv. 33, 13, 13, Val. Max. 7, 6 in., auditu quam effectu *gravius* Liv. 38, 5. *graviora* Plin. IV. Ep. 9, 5; *incredibile* Hirt. Afr. 47, Curt. X. 5 in.; *intolerabile* Val. Max. 9, 2, 4; *jucundum* cognitu atque auditu Cic. de or. I. 8, 31 cf. II. 84, 343, Plin. V. Ep. 6, 3; vox a. *lenior* Gell. XV. 3, a. *majora* quam vero Curt. IX. 2; *mirabile* Cic. in Pis. 14, 32; *miserandum* Liv. cf. supra: *indignum*; *nefarium* Arnob. IV. 35; *novum* Val. Max. V. 2, 2, Appul. Met. I. 3, p. 18. *Qui id parvi auditu aestimet* in poetae vers. Cic. de Inv. I. 45, 83¹⁸⁵) et ad Herenn. II. 26 fin. — A. *pulchrius*, quod certum est Quintil. VIII. 3, 16, Spaldingius haesitans scripsit ib. X. I. 111; est enim in Turic. et Flor. *auditum*; *refugiendum* Senec. ad Seren. XV. 3; *ridiculum* Plauti Cas. V. 2, 6; *taeterrimum* Cic. Phil. V. 7 in.; *venerabilis* Tac. Ann. II. 72, Appul. Flor. II. 13. * *compertu evidentia* verum etiam factu *facilia* Appul. Met. I. 3, p. 18¹⁸⁶); me *vera compertu* memorare Ib. I. 4, p. 23¹⁸⁷) h. e. „quae indagazione reperta sunt esse vera“. — *haustu frigidissimae* (aquae) Plin. H. N. XXXI. 3, 23. §. 40 (suavissimae K.). *gratiorem* Ib. XIV. 2, 4. §. 32, *jucundum* Fronto de elog. X. 4, Nieb. p. 94. — Altera forma *hauritu* Appul. Met. II. 31: *facilis* h. (lagena).

184) Is locus injuria ab Ernestio et Schuetzio spurius habetur.

185) Cic. paulo post: non enim parvi auditu existimabit. Utroque loco et ad Her. II. 26 in quibusdam libris est *auditum* cf. §. 69.

186) Reg. et Fux. mscr.: non incomperta cuiquam, verum etiam facta fac.

187) Hoc adde thes. Klotz. v. *compertus*. Est Scriverii et Sopingii conjectura libro Oxon. confirmata et a Ruhnk. recepta, Vulgo *vera c—a*, alii vero, *re, veri*.

ire: aditu *facilis* Curt. IX. 8 fin. — Locus nobis a. *difficilis* Sall. Jug. 91, *difficilia* a. Liv. 24, 34, 3, ubi Gronov. praetulit: d—i s a—us. 34, 38, 2 cf. 43, 19, 8; 44, 31, 2; Vell. II. 95, 5, Plin. H. N. VI. 16. 18. §. 46; Tac. Hist. I. 11; Curt. VI. 4 med.; Flor. II. 28 (IV. 12). *Planioribus* a. locis Liv. I. 33, 7 (rari a. cf. adnot. 189).

exitu: foedum inceptu, foedum e., quod vites Liv. Praef. §. 10.
transitu: in vadum *facile* t. Val. Max. III. 2, 23. — Amnis *difficillimus* t. Liv. 21, 31, 10 cf. ib. 35, 28, 2; 44, 6, 7; Curt. 9, 2 bis. *perdifficilem* Liv. 34, 8, 5.
scitu *opus est* Cic. de Inv. I. 20, 8, Appul. de mundo 740 p. 349 (al. scito). Symmachi Epist. 3, 50. Adject.: *dignum* Macr. Sat. VII. 16, 2 et 7. 13. *Cuivis facile scitu est* Ter. Hee. III. 1, 15. nihil *facilius* s. est Liv. 23, 13, 1. *Necessarius* Appul. Apol. 466, p. 481. *Optimum* Macr. Sat. I. 2, 18.

venire: eventu: opus *felix* e., forte conatu Vell. II. 112; id consilium non ratione prudentius quam eventu *felicius* fuit Curt. IV. 1. — Punicum bellum - *maximum* e. Flor. I. 31 (II. 15), antecedunt haec: minimum labore. — Prodigium visu eventuque *mirabile* Liv. I. 39, 1; rem e. prosperam Liv. 33, 16, 6; consilia tractatu dura, e. *tristia* esse Id. 35, 32, 13 et 10, 35, 2.

inventu: tam *ardua* i. Plin. H. N. II. 46, 45. §. 117; *dignum* Senec. Ep. 90, 30 cf. Nat. Quaest. III. 30, Macr. Sat. I. Praef. 2; *facile* Plauti Trin. III. 2, 53, Cic. II. act. Verr. 2, 74, 182, Lael. 17, 64 (i—us al.), Plin. H. N. XXIV. 1, 1. §. 4, Gell. 17, 12. *Difficile* Auct. ad Herenn. IV. 28, 39, i. rara ac *difficilia* Plin. H. N. XXVIII. in. — Quantoque *mirabilia* i. ib. XXII. in. — *Rarum* ib. XVI. 44, 95. §. 259; XV. 30, 39. §. 130; XIX. 1, 4. §. 19; XXVIII. in. et 15, 61. §. 217; XXII. 8, 9. §. 20. *perrarum* ib. IX. 17, 27. §. 60. — *Vetustissima* i. Paeonia est ib. XXV. 4, 10. §. 29.
proventu *assiduum* ib. XV. 21, 23. §. 83, vites *celereres* p. ib. XIV. 3, 4. §. 42, *tarda* ib. XVII. 10, 10. §. 59.

* *vestitu* Appul. Flor. IV. 19 in.; *obsoletissimos* v. (o—o?)

§. 69. Haud raro librorum vel negligentia vel inscitia cum alia pro *supinis* in *cu* terminatis tum participia perfecti passivi posita sunt, saepissime optimum factum pro o. factu v. Madvig. opusc. acad. 1834 p. 187; et hoc quidem nunc vel apud Sallustium propter librorum meliorum consensum scribitur, v. Dietsch. ad Cat. 32, 1, p. 124. Non magis probantur haec: *difficile dictum* Cic. Off. II. 14, 48; *haud facile dictum* est Liv. II. 34, 12, *dictum mirabile* id IX. 29, 10, *mirum dictum* Plin. H. N. XXX. §. 144. Quintil. VII. 1, 5 cf. ib. XI. 2, 43, *dictum dignum* Liv. X. 27, 6, *auditum indignum* id. 34, 58, 4, *arduum factum* VIII. 16, 8 cf. Drak.; Appul. Met. VIII. 154 p. 521, *difficile factum* Val. Max. II. 7, 5, *honestumne factum* Cic. Off. I. 3, 90, *dignum inventum* Senecae Ep. 90, 30, *facile tritum* Plin. H. N. XII. §. 50; quod non facile persuasum est Macr. Sat. VII. 9, 9 cf. ib. I. Praef. 2; ecce nefas visum est Ovid. Fast. II. 709 et multis aliis locis. Probabiliora haec sunt: *Cuivis facile fuit intellectum* Hirt. Afr. 48 fin. *Pulchrius auditum* apud Quintilianum (v. supra *auditum pulcher*), Spaldingio, *parvi auditum aestimet* in poetae cuiusdam verbis (v. supra *auditum parvus*), Fleckeisenio placuit, nec displicuit Put. scr. Liv. XXIV. 21, 3: *dulce auditum nomen* G. Queckio in cens. Livii Weissenb.

(paedagogische Revue N. 7, 1857, p. 147). — Ribbeckius incert. fab. 4. com. rel. p. 103, 40: *incredibile hoc factum obicitur* (cod. factu) et Heindorfius Hor. Sat. I. 4, 124: *an hoc inhonestum et inutile factum scripsit* (Dillenburgi aliique factu). Hoc quoque accidit, ut pro $\bar{u}$ scriberetur $\bar{a}$ ¹⁸⁸), ut Liv. VII. 21, 7; XXI. 33, 8; XXIV. 21, 3, Cic. Cato M. XV. 23, Sall. Cat. 3, Val. Max. IX. 13, 2, Plin. H. N. XIII. §. 123, XXXII. §. 91, Appul. Met. I. 3, p. 18, Senecae Ep. 90, 14. — Praeterea $\bar{o}$ pro $\bar{u}$ Sall. Cat. 3 facilia factu, Tac. Hist. I. 18 grata audito. cf. Liv. IV. 27, 9, Plin. H. N. XII. §. 115, III. §. 7. XXIX. §. 26; saepe pro *factu opus est factu* o. e. scrib. cf. Haasium ad Reisig p. 703, ut *scito pro scitu* Appul. de Mundo 740. — Aliis locis aliter erratum est Cic. Lael. §. 64 pro: ad quas non est facile inventu qui descendat, aliquot libri: *inventus*¹⁸⁹). Saepe facile *visui* pro visu ut Sall. Jug. 98 in Guelf. 10, ib. 113 in Guelf. 7; foeda visui Liv. 21, 33, 8 in Lov. 1¹⁹⁰); *nisui* pro *nisu* fuere, qui scriberent Sall. Jug. 94. — Difficile dictui est in Bero. Cic. Lael. 3, 12 etc. — Nonnunquam ea, quae supinorum alterorum vices sustinere cap. extr. exponam, irrepserunt. Sic unus Aldi liber Cic. Cato M. XV. 23 *peracerba gustanti pro gustatu*, H.: Macrobi. Sat. VII. 2, 3 *facilia respondere pro responsu*; Lov. 2: Liv. X. 34. 12: *migrari*, Voss. 2 *migrare* pro *migratu*. — Varron. R. II. 5, 8 pro: *corium attactu non asperum* ab aliis scriptum est: *a tactu*, ab aliis *ad tactum*. Aliquoties supinum in libris suppressum est, ut Liv. 38, 29, 3, ubi primus Aldus ex cod. Mog. eruit: haud magna *memoratu* res est. Adjectivorum scriptura si recta esset, quae in aliquot libris invenitur, supina evanescerent, velut Cic. pro Sest. VIII. 19 pro eo, quod legitur, *terribilis adpectu* in mscr. Lambini *terribili* a. est; Plin. H. N. XXII. §. 20: pro *rarum inventu* complures libri *raro* i. habent, contra ib. XXV. §. 57 in compluribus codd. est *terribilis visu* pro *t-i visu*, ib. XXXVII. §. 51 *gratissimi adpectu* pro *g-i adpectus*.

Caput XII.

Quorum maxime verborum et a quibus scriptoribus inprimis usurpata sint supina altera.

§. 70. Ex supinis cap. XI. indicatis, quorum numerus major est quam centenarius¹⁹¹), plura sunt dicendi et cognoscendi videndique quam faciendi verbis orta,

188) Quae nunc scrib. Tac. Hist. IV. 15 *proxima occupatu* Lipsius eruit ex Mscr. Flor. et ed Spir., ubi: p—a o—a Versa vice pro: digna res *visa*, ut ap. Liv. 24, 16, 19 scrib., *visu* habent vet. ed. et Pal. 3.

189) Pro *rari aditus* Liv. 3, 36, 2 Doujatius proposuit *rari aditu*, quod quamquam probabat propter codd. consensum non recepit Drak.

190) vicissim pro *divisui facili* Liv. 45, 30, 3, aliquot libri d—u habent. — *Splendidam relatu* materiam pro *relatu* voluit Periz. Val. Max. III. 4 in. —

191) Corrigenda sunt, quae dixi adnot. 76. P. I.

a. ac multo quidem omnium creberrimum omnibusque fere usitatum est dictu, proximum memoratu, tertium relatu, quartum tractatu; cetera perraro promta sunt, fatu, affatu, notatu, adnotatu, pronuntiatu, persuasum, rescriptu, probatu, concessu, responsu. Postulatu, impetratu, petitu.

β. In altero genere primum locum obtinent: auditu et visu, sequuntur: cognitu, inventu, scitu, intellectu, adspectu. Aut singulis aut perpaucis locis leguntur: conspectu, perspectu (?), intuitu, quaesitu, inquisitu, compertu, perceptu. Existimatu Livius, opinatu Plin. maj., miratu Seneca singulis locis posuerunt.

γ. Multo his rarius in usu fuerunt, quae agendi faciendique vim habent aut contrariam, ut perpressu et toleratu. Ipsum modo factu saepe positum est, raro cetera ut actu, effectu, conatu, inceptu, aggressu, cultu, hauritu sive haustu, promptu, depromptu, prolatu, translatu, jactu, portatu, collectu, occupatu (?), usu, fructu, gustatu, esu, potu, digestu, concoctu, cf. obsonatu redire. Imitatu, vitatu, purgatu et expurgatu, decussu, tritu, motu, mutatu, tactu, attactu, fotu, defensu, textu, datu. Ab eundi verbis similibusque profecta sunt: migratu, aditu, exitu, transitu, occursu, accessu, egressu, ascensu, cf. proventu, eventu. —

Suum locum poscunt: victu et natu.

§. 71. Apud omnes fere, quantum scio, scriptores supina altera inveniuntur, etiam apud vetustiores cf. adnot. 16, P. I., Caesar duo adhibuit factu et natu, hoc et attactu Varro, Sallustius sex, Nepos et Hirtius terna, multo plura Cicero, in cujus libris XXIV. inveniuntur¹⁹²⁾, et Livius¹⁹³⁾, atque nonnulla alteruter primus usurpavit, ut ille gustatu, probatu (responsu etiam Macrobi.), hic existimatu, translatu, moderatu, migratu. Vellejus sex habet, Valerius Maximus et Curtius novena fere. Quintilianus et Plinius minor quina. Plura Seneca philosophus et longe plurima Plinius major, qui nonnulla primus posuit. Tacitus fere sedecim, Frontinus (relatu), Suetonius, Petronius singula adhibuerunt (natu), Florus tria, Gellius duodecim fere, Appulejus tredecim habet; Fronto primus solusque usus est his: datu, postulatu, impetratu, concessu, haustu et cum Plauto usu. Item pluribus primus Macrobius (in cujus Saturnalibus XVI. sup. reperiuntur): persuasum, perceptu, digestu, depromptu, inquisitu. — Scriptores hist. Aug., Aurel. Vict., Censorinus, Arnobius, alii nonnulla posuerunt usu trita, nec poetae vitarunt (de vetustissimis v. P. I. adnot. 16). Sic reperiuntur apud Lucretium: visu, motu, tactu, apud Horatium praeter vitatu et petitu, quae solus posuit, visu, factu, tactu, adspectu; Vergilius solus fatu, victu (ictu), praeterea visu, dictu, relatu, Tibullus solus fetu, Ovidius haec posuit: visu, cultu, dictu, relatu, natu (effectu); Juvenalis: visu, adspectu, occursu, Propertius adscensu etc. —

His expositis restant: cap. XIII.: De iis, ex quibus supina altera pendent; cap. XIV.: Num sint ex sup. alteris casus vel enunciata suspensa; cap. XV.: Quomodo

¹⁹²⁾ Posuit fere octogies sexies.

¹⁹³⁾ Quinquagies ter adhibuit. — Inveniuntur duodeviginti fere praeter quinque, de quibus dubitari potest. —

supina posteriora conjungantur, collocentur, cum aliis constructionibus in eadem verborum continuatione variantur. Cap. XVI.: De iis, quae pro supinis in tu exeuntibus poni possunt. — Accedent aliquot excursus, qui vocantur, ac superiorum additamenta et emendationes. —

Ern. Lud. Richter.

M E N D A.

- P. I. §. 2 v. 4 lege: *ἔπιαν*. — §. 6, p. 7 med. lege: Latine. — §. 9 v. 12 lege: addita s-litera. §. 12 fin. lege: Plauti Merc. II. 3. 19. — §. 15, p. 17 sub probatum lege: comprobatum iri, ib. — Sub salutatum lege Phil. 41, 105. — §. 18 v. 6 lege: argutum iri Paul. Diac. v. — §. 22 adn. 26 v. 2 lege: inveni enim fere C. Quae sequuntur, dele. — §. 26 v. 2 lege: Livius. Caesar non plura quam novem, Hirtius sex supina habet; sensim. — §. 30 extr. pro ingentia scr.: indigentia.
- P. II. cap. VIII. v. 1 lege: proprium. — §. 41 v. 1 lege: infinitivis, qui. — Ib. v. 16, dele verba: accedendi — connexum. — §. 44 v. 5, dele verba: quamquam — videtur, ib. v. 25 dele: cf. init. §. — §. 54 v. 3 dele verba: a participiis ducta. —

I. Auch in diesem Jahre kann von besondern Folgen der neuen Lehr-
 planz vom 1. Januar 1858 noch nicht berichtet werden, da die obigen Klassen durch
 nicht wesentliche Berührung worden, und die Schüler der unteren Klassen nach
 nicht weit genug vorgebracht sind, um beachtliche Fortschritte zu machen. Die
 wenn sie aus den eingetragenen Fortschritten zu ersehen haben, in dem neuen
 Abonnement-Verfahren. Bestimmt aber ist den Examen eine große Rolle zu
 ihm zu Theil geworden, und welche im letzten der letzten vierjährigen
 weisen eine angenehme Bilanz ist. Die Fortschritte sind nicht nur in der
 (und von solchen kann und soll nur die Rede sein) ist die allgemeine Bildung
 keine Last mehr, sie muss ihnen eine Last sein, da sie durch die Fortschritte
 und daher keine unüberwindliche Hindernisse zu überwinden haben, und die
 leicht werden zu sein, die Fortschritte haben, von denen sich die Fortschritte
 die sie erlangen, noch keine Hindernisse zu überwinden von dem, was sie weiter
 Eigentümern geworden sind, und durch diese sind die Fortschritte in der
 jeden Landeshauptstadt nicht nur zu werden, dass große Schulen und neue
 Fortschritte, die notwendigen Bedingungen sind, unter denen Fortschritte und
 künftigen Fortschritte, und dass der Fortschritte Fortschritte zu überwinden
 nicht irgend eine Art von Fortschritte und höchsten Fortschritte zu überwinden
 sondern die Fortschritte Fortschritte Fortschritte Fortschritte Fortschritte
 für die Fortschritte Fortschritte Fortschritte Fortschritte Fortschritte
 es immer noch möglich ist, welche den Zweck der Fortschritte